

Izvorni znanstveni rad
Primljen: 9. svibnja 2023.
Prihvaćen: 7. listopada 2023.

doc. dr. sc., mr. art. Tamara Jurkić Sviben

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
tamara.jurkicsviben@ufzg.hr
<https://orcid.org/0000-0003-4234-9385>

doc. dr. sc. Martina Mičija Palić

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
martina.micijapalic@ufzg.hr
<https://orcid.org/0000-0003-2726-1107>

POHAĐANJE KULTURNIH DOGAĐANJA I STJECANJE KULTURNOG KAPITALA U KONTEKSTU RAZVOJA GLAZBENIH KOMPETENCIJA BUDUĆIH UČITELJA ZA PODUČAVANJE PREDMETA GLAZBENA KULTURA

Sažetak: *Studenti učiteljskog studija na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu obvezno pohađaju koncerte organizirane u sklopu Glazbene scene UFZG-a.*

Cilj je rada ispitati stavove i mišljenja studenata učiteljskog studija o važnosti i potrebi pohađanja kulturnih događanja, posebice koncerata, za uspješno i kvalitetno izvođenje nastave glazbene kulture u primarnom obrazovanju.

Rezultati pokazuju da studenti koji u većoj mjeri smatraju da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe, sami više i češće slušaju klasičnu glazbu. Ustanovljene su pozitivne korelacije između stava da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelji aktivno posjećuju sve vrste glazbenih događanja i učestalosti slušanja klasične glazbe. Postoji i statistički značajna razlika u slaganju s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelji posjećuju sve vrste glazbenih događanja, ovisno o tome pohađaju li studenti samo koncerte klasične glazbe ili ne, što ukazuje na to da je studente važno kulturno osvješćivati tijekom učiteljskih studija, kako bi recepciju kulture, posebno one glazbene, razvijali i poticali kod budućih učenika.

Ključne riječi: *glazbena kultura, koncerti, nastava, osnovna škola, učitelji.*

UVOD

Kulturne politike brojnih europskih država (EU Commission 2020) kao i kulturne agende svjetskih razina (UNESCO, 2001) ističu važnost povezivanja kulture i obrazovanja te nužnosti razvijanja i osnaživanja kulturne kompetencije svih sudionika u obrazovnome procesu. „Odgov i obrazovanje pridonose izgradnji osobnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta pojedinca” (NOK-MZO, 2011, str. 22). Kulturna osviještenost i izražavanje, kao osma ključna kompetencija za cjeloživotno obrazovanje Europske unije (KK#8), ističe „važnost znanja o kulturi, vještina potrebnih za shvaćanje i uživanje u umjetničkim djelima te samoizražavanja s pomoću mnogih medija pri čemu se koriste urođene sposobnosti” (Zrnčić, 2018, str. 7). Kulturna kompetencija temelji se i „na pretpostavci da solidno poznavanje vlastite kulture i osjećaj identiteta mogu biti osnova za otvorene stavove prema drugima i poštivanje raznolikosti kulturnog izražavanja” (Zrnčić, 2018, str. 7).

Pojam „kulturalna osviještenost” uključuje poznavanje važnosti kulture i umjetnosti te razvijanje interesa i sposobnosti da se u njima uživa (Zrnčić, 2018). Kulturalna osviještenost usko je povezana s percepcijom i recepcijom kroz „slušanje glazbe, gledanje predstave, promatranje umjetničkih djela u muzeju” (Zrnčić, 2018, str. 16). U kontekstu obrazovanja, kulturalna osviještenost uključuje i umjetničko područje. „Svrha je umjetničkoga područja osposobiti učenike za razumijevanje umjetnosti i za aktivan odgovor na umjetnosti svojim sudjelovanjem, zatim za učenje različitih umjetničkih sadržaja i razumijevanje sebe i svijeta pomoću umjetničkih djela i medija te za izražavanje osjećaja, iskustava, ideja i stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom” (NOK-MZOS, 2011, str. 208).

„Obrazovanje i kultura prepoznaju se u navikama djece i odraslih, a suvremeno shvaćanje kulturološkog razvoja trebalo bi uključivati i prisutnost umjetničkih glazbenih djela (opere)... i drugih antologijskih glazbenih vrsta” (Jurkić Sviben i Herak, 2018, str. 39).

Kulturni je kapital „oblik osobnoga ljudskoga kapitala, koji obuhvaća ponutrenje (internalizaciju) uglednih kulturnih oblika izražavanja, utemeljenih na znanju, umijeću i osobnom položaju (statusu)” (*kulturni kapital* – HE, 2023 <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34574>). Puzić i sur. (2020, str. 7, prema Bourdieu, 1997) navode da „kulturni kapital uključuje jezične i kognitivne kompetencije, kulturne navike i sklonosti, posjedovanje knjiga i umjetnina kao i druge kulturne resurse koji pozitivno utječu na obrazovni uspjeh i obrazovne aspiracije.” Kulturne navike i sklonosti dio su kulturnog kapitala koji se utjelovljuje intenzivno u obiteljskom okruženju, ali i svjesnim naporom stjecanja kulturnih kompetencija. Krolo i sur. (2016, prema Bourdieu, 1983, str. 187–188) ističu da ključnu ulogu u utjelovljenju (*Verkörperung*) ima „prijenos (*Übertragung*), pri čemu privilegirani položaj imaju djeca iz onih obitelji u kojima roditelji imaju visok kulturni kapital” (Krolo i sur., 2016, str. 330).

U ovom je kontekstu vrlo značajan i pojam „kulturalne participacije” (Mustapić i sur., 2022), također u okviru Bourdieuove teorije socijalne reprodukcije (Bourdieu, 1977), pri čemu je važno istaknuti da „uspjeh učenika u školi ovisi o znanjima, vještinama i kulturnim kompetencijama usvojenima u obitelji te, s obzirom na socijalni status obitelji, o kulturnoj potrošnji dostupnoj njezinim članovima. Tako se očekuje da će adolescenti višeg socijalnog statusa pokazivati veće zanimanje za visoku kulturu. Štoviše, interes za visoku kulturu s obzirom na povezanost sa socijalnim statusom svojevrsan je način iskazivanja pozicije na stratifikacijskoj ljestvici. U tom smislu kulturalna participacija nameće se kao mjerilo pripadnosti određenoj društvenoj grupi” (Mustapić i sur., 2022, str. 442). Objašnjavajući pojam i značaj kulturalne participacije, Adamović (2017, str. 170) napominje: „Prema UNESCO-u, kulturalna je participacija dio svakodnevnog života i ne odnosi se samo na konzumaciju produkata koji spadaju u područje tzv. visoke ili elitne kulture, ona može biti receptivna ili kreativna, te kao takva pridonosi kvaliteti života” (UNESCO, 2012, str. 17).

Ipak, značajno je napomenuti da je uz kulturni kapital koji dolazi od obitelji nužno razmotriti i ostale aspekte koji utječu na mogućnost kulturalne participacije, poput financijskih čimbenika i kulturalne ponude, na primjer ovisno o obitavanju u gradskoj ili ruralnoj sredini. U istraživanju Tonković i sur. (2017) pokazalo se da u Hrvatskoj u znatnoj mjeri na kulturnu participaciju kod mladih utječu ponajviše socioekonomski status, ali i viša razina obrazovanja. Ako se sagleda modus konzumacije tzv. visoke kulture, u našem kontekstu klasične glazbe, istraživanje Tonković i sur. (2014, str. 310) pokazuje i jasnu sliku o konzumiranju tzv. visoke kulture kod mladih: „Kontinuitet održavanja tog obrasca koji se može pratiti kroz istraživanja (Ilišin i Radin, 2007; Zdravković, 2014) govori o jasnoj slici njegova sadržaja: visokoobrazovani roditelji, konzumiranje sadržaja visoke kulture, dominacija ženskog spola te velika količina objektiviranoga kulturnog kapitala, ali ne i ekonomskoga.” Polazeći od navedenih istraživanja, pristupilo se razradi teme u kontekstu studentske populacije, budućih učitelja, studenata učiteljskih studija.

Studenti učiteljskih i odgojiteljskih studija na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (UFZG) tijekom studija usvajaju temeljna znanja i vještine za izvođenje glazbenih aktivnosti i nastave glazbene kulture u odgojno-obrazovnom sustavu (Jurkić Sviben i sur., 2021), a svoje

stavove oblikovali su tijekom cijelog odgojno-obrazovnog procesa (Nikolić, 2018). Ipak, završetkom formalnog obrazovanja potrebno je nastaviti usavršavanje znanja i vještina, stoga Rajić (2019) ističe da suvremeni učitelj mora biti spreman na cjeloživotno učenje, profesionalno usavršavanje, refleksiju i kontinuirano preispitivanje pedagoške prakse, pri čemu će zasigurno značajnu ulogu imati i intrinzična motivacija za aktivnim pohađanjem kulturnih događanja (Jurkić Sviben, 2023) i kulturni kapital koji su do tada stekli. Stoga Vidulin-Orbanić (2008, str. 101) ističe značaj kulture i kulturnoga kapitala u kontekstu cjeloživotnog učenja napominjući: „Organizirane, planirane i sistematski provedene aktivnosti osiguravaju kulturni prosperitet društva te potiču razvoj sposobnosti, umijeća i vještina onih koji u njima sudjeluju. Kultura i glazba, u tom smislu, osiguravaju osobno i društveno vrijedan i koristan način življenja u vidu učenja, usavršavanja, razvijanja osobnosti i razvoja kreativnosti. Putem glazbene umjetnosti afirmiramo kritičko i estetsko promišljanje, potičemo stvaralački proces, čime utječemo na spoznajno-vrijednosni aspekt individue, odnosno na mogućnost njihove osobne nadogradnje i kulturnog prosperiteta, te promičemo kulturu življenja i vrijednost cjeloživotnog učenja i stvaranja.” Značaj učiteljskih kompetencija ističe i Svalina (2015, str. 105) navodeći da je „važno naglasiti da je bitan uvjet ostvarivanja kvalitetne nastave glazbe osiguravanje kompetentnoga učitelja, odnosno, učitelja sposobnoga uspješno uvoditi učenike u sve glazbene aktivnosti predviđene kurikulumom.”

Isto tako, uzimajući u obzir izazove suvremenog društva, Gortan-Carlin i Močinić (2017, str. 511) navode da je došlo do promjene paradigme u obrazovanju učitelja u kontekstu razvoja njihovih kompetencija pa je zamjetna sve veća nužnost kontinuiranog usavršavanja jer se „stručna osposobljenost nastavlja razvijati i dalje kroz pripravnički staž, kontinuiranu nastavnu praksu i cjeloživotno usavršavanje”. U skladu s time i Akšamija-Tvrković (2022, str. 44) ističe da je cjeloživotno učenje „apsolutni imperativ” suvremenog obrazovanja, pri čemu su posebno izazovni zahtjevi postavljeni upravo pred odgojno-obrazovnim institucijama, koje moraju postati inicijatori razvoja društva znanja te poticati studente na kontinuirano usavršavanje kroz različite oblike formalne i neformalne edukacije, pripremajući ih tako za buduće profesionalno djelovanje u praksi.

Stoga je radi poticanja kulturne osviještenosti studenata 2006. godine na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu utemeljena Glazbena scena UFZG-a zamišljena kao platforma za nastupe mladih glazbenika i profesionalnih umjetnika kao i „studenata i nastavnika glazbenog odjela Katedre umjetničkog područja Učiteljskog fakulteta” (GS-UFZG, 2023). Osim predstavljanja aktivnosti glazbenog dijela Katedre umjetničkog područja i Fakulteta prema Sveučilištu i javnosti, cilj je Glazbene scene „budućem učitelju ili odgojitelju povećati senzibilitet prema kvaliteti umjetničkog glazbenog izraza” koji će tijekom obrazovnog i odgojnog djelovanja prenositi budućim generacijama (GS-UFZG, 2023). U cilju poticanja studenata na širenje vlastite glazbene kulture upoznavanjem glazbenih umjetničkih djela u kontekstu, Učiteljski je fakultet kroz aktivnosti Glazbene scene uspostavio i suradnju s Hrvatskom radiotelevizijom. Osim kulturnog obrazovanja studenata, ciljevi su suradnje „afirmacija i promocija klasične i jazz glazbe, orkestara HRT-a te afirmacija i promocija Učiteljskog fakulteta i HRT-a u ispunjavanju javnih funkcija obiju ustanova” (GS-UFZG, 2023). Pohađanje koncertnih događanja u organizaciji Glazbene scene UFZG-a sastavni je dio glazbenih kolegija za sve studente UFZG-a. (IPN-IPDUSE/NJ, 2020; IPN-IPDUS/M, 2020; IPN-PSSRPOO, 2020).

Vodeći nastavu glazbene kulture na odsjecima UFZG-a u Zagrebu i Petrinji, autorice ovoga rada promišljaju o rezultatima i svrsishodnosti aktivnosti Glazbene scene te percepciji studenata o važnosti stjecanja kulturnog kapitala i obrazovanja u kulturi učitelja i odgojitelja, nositelja obrazovne strukture i vertikale u Republici Hrvatskoj.

Stoga je cilj ovoga rada bio ispitati stavove i mišljenja studenata učiteljskog studija o važnosti i potrebi pohađanja kulturnih događanja učitelja, posebice koncerata, za uspješno i kvalitetno izvođenje nastave glazbene kulture u primarnom obrazovanju.

Ovo istraživanje nastavak je istraživanja koje se provodilo na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu u siječnju ove godine vezanoga uz dobrobit kulturološkog pristupa glazbenom obrazovanju studenata učiteljskog studija (Jurkić Sviben, 2023). Nastavkom navedenoga

istraživanja željelo se provjeriti postoji li razlika u slaganju s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno konzumira kulturna događanja ovisno o tome pohađaju li studenti kulturna događanja koja ne organizira fakultet ili ih uopće ne pohađaju (P1) te slažu li se u većoj mjeri studenti koji više i češće slušaju klasičnu glazbu i odlaze na koncerte klasične glazbe s tvrdnjom da učitelj za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture treba poznavati oblik glazbenog djela, u odnosu na studente koji manje slušaju klasičnu glazbu i manje odlaze na koncerte klasične glazbe (P2). Također se željelo ispitati smatraju li u većoj mjeri studenti, koji i sami više i češće slušaju klasičnu glazbu i idu na koncerte klasične glazbe, da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe, u odnosu na studente koji se manje slažu s tom tvrdnjom (P3) te postoji li povezanost između stava studenata da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe, slušanja i učestalosti slušanja klasične glazbe, odlazaka na koncerte klasične glazbe i slaganja s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje sve vrste glazbenih događanja (P4). S obzirom na to da je u sklopu studijskog programa obrazovanja učitelja i odgojitelja doživljavanje glazbe u kontekstu odlaska na koncerte obvezni dio u dosezanju ishoda kolegija Glazbene kulture, željelo se provjeriti smatraju li studenti koji posjećuju kulturna događanja u većoj mjeri da pohađanja kulturnih događanja trebaju biti obvezni dio studijskih programa koji obrazuju učitelje, u odnosu na one studente koji pohađaju samo kulturna događanja koja organizira fakultet (P5).

Iz navedenih istraživačkih pitanja postavljene su sljedeće hipoteze:

H (1) Studenti koji pohađaju kulturna događanja svjesniji su da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno konzumira kulturna događanja.

H (2) Studenti koji više i češće slušaju klasičnu glazbu i odlaze na koncerte klasične glazbe u većoj se mjeri slažu s tvrdnjom da učitelj za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture treba poznavati oblik glazbenog djela, u odnosu na studente koji manje i rjeđe slušaju klasičnu glazbu i ne odlaze na koncerte klasične glazbe.

H (3) Studenti koji u većoj mjeri smatraju da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe i sami više i češće slušaju klasičnu glazbu i idu na koncerte klasične glazbe.

H (4) Stav da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelji aktivno posjećuju sve vrste glazbenih događaja izraženiji je kod studenata koji također smatraju da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe, kod onih koji više i češće slušaju klasičnu glazbu te kod onih koji odlaze na koncerte klasične glazbe.

H (5) Studenti koji posjećuju kulturna događanja u većoj mjeri smatraju da pohađanja kulturnih događanja trebaju biti obvezni dio studijskih programa koji obrazuju učitelje.

METODOLOGIJA

Uzorak istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 108 ispitanika (N = 108), studenata Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U tablici 1. nalaze se varijable koje opisuju korišteni uzorak.

Tablica 1.

Uzorak istraživanja

VARIJABLA	RAZINA VARIJABLE	f	%
Smjer studija	US-903 modul hrvatski	21	19,4
	US-903 modul likovni	11	10,2
	US-903 modul informatika	15	13,9
	US-903 modul odgojne znanosti	17	15,7

	US-903 modul njemački jezik i kultura	5	4,6
	US-903 modul engleski jezik	39	36,1
Godina studija	2,00	51	47,2
	3,00	30	27,8
	4,00	18	16,7
	5,00	9	8,3
Spol	Žensko	103	95,4
	Muško	2	1,9
Slušanje glazbe	ne želim se izjasniti	3	2,8
	<i>blues</i> -glazba	27	25,0
	<i>country</i> i <i>western</i> glazba	10	9,3
	elektronička glazba	14	13,0
	<i>heavy metal</i> glazba	3	2,8
	hip-hop glazba	30	27,8
	<i>indie</i> -glazba	12	11,1
	<i>jazz</i> -glazba	20	18,5
	klasična glazba	32	29,6
	kršćanska glazba	29	26,9
	pop-glazba	96	88,9
	<i>rap</i> -glazba	35	32,4
	<i>reggae</i> -glazba	16	14,8
	<i>rhythm and blues</i> glazba	22	20,4
	<i>rock</i> -glazba	47	43,5
	<i>soul</i> -glazba	12	11,1
	tradicijnska glazba	1	0,9
	<i>trap</i>	25	23,1
	turbofolk	43	39,8
	<i>disco</i>	30	27,8
ne slušam glazbu	2	1,9	
Kulturna događanja potrebna studentima US-a	koncerti klasične glazbe	75	69,4
	koncerti <i>jazz</i> -glazbe	44	40,7
	koncerti <i>pop</i> -glazbe	39	36,1
	dramske predstave	95	88,0
	književne večeri	56	51,9
	operne predstave	52	48,1
	mjuzikli	79	73,1
	operete	35	32,4
	baletne predstave	67	62,0
	koncerti tradicijske glazbe i plesnog folklor	74	68,5

LEGENDA: f – frekvencija, % – postotak

U istraživanju su sudjelovali studenti Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija – Učiteljski studij (US 903 modul hrvatski jezik, modul informatika, modul odgojne znanosti i modul likovna kultura) te Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija – Učiteljski studij s engleskim ili njemačkim jezikom (US 835).

Studenti su anketnim upitnikom u formi Google-obrasca ispitani ponajprije o glazbenim preferencijama. U slobodno vrijeme najviše studenata sluša pop (89 %), *rock* (44 %), turbofolk (40 %), *rap* (32 %), klasičnu glazbu (30 %), hip-hop i *disco*, (28 %), kršćansku glazbu (27 %), *blues* (25 %), *trap* (23 %), *rhythm and blues* (20 %), *jazz* (19 %), *reggae* (15 %), elektroničku glazbu (13 %), *indie* i *soul* (11 %), *country* i *western* (9 %), *heavy metal* (3 %) te tradicijsku glazbu (1 %). Njih 2 % izjasnilo se da uopće ne sluša glazbu.

Studenti učiteljskog studija smatraju da su im, kao dio obrazovanja, najviše potrebna sljedeća kulturna događanja: dramske predstave (88 %), mjuzikli (73 %), koncerti klasične glazbe te koncerti tradicijske glazbe i plesnog folklor (69 %). Iskazuju potrebu i za baletnim

predstavama (62 %), književnim večerima (52 %), opernim predstavama (48 %), koncertima jazz-glazbe (41 %), koncertima pop-glazbe (36 %) te operetama (32 %).

Osim udjela navedenih u tablici 1., za uzorak ispitanika zanimljivo je istaknuti da se 57,4 % (N = 62) studenata izjasnilo da je gledalo operu, a od toga njih polovica (48,9 %, N = 23) s učiteljem/profesorom, 36,2% (N = 17) s prijateljima i 14,9 % (N = 7) s roditeljima. Od ukupnog broja studenata, 63 % (N = 68) ih je vidjelo i/ili slušalo simfonijski orkestar uživo.

Na koncertima klasične glazbe u organizaciji Glazbene scene Učiteljskog fakulteta u Zagrebu studentima su se najviše sviđale melodija (33,3 %), promjene raspoloženja (20,4 %) i promjene tempa (18,9 %); a što se tiče jazz-glazbe „ništa posebno” (25,9 %) te ritam (25,0 %).

Što se tiče intenzivnosti iskustva slušanja glazbe, 95,3 % studenata slaže se da je intenzivnije slušati glazbu uživo u koncertnim dvoranama ili kazalištima, a 4,6 % studenata izjasnilo se da je intenzivnije iskustvo slušati glazbu putem dostupnih digitalnih sadržaja na portalima i platformama.

Deskriptivna obilježja varijabli

U tablici 2. nalaze se deskriptivna obilježja kontinuiranih varijabli.

Tablica 2.

Deskriptivna obilježja kontinuiranih varijabli

	M	C	D	SD	Ske w	Kurt	Min	Max	KS	p
1. Ponekad slušam klasičnu glazbu.	3,1	3,0	4,0	1,33	-0,20	-1,26	1,0	5,0	0,24	> 0,05
2. Učestalost slušanja klasične glazbe.	3,2	3,0	1,0	1,68	0,18	-0,99	1,0	7,0	0,16	> 0,05
3. Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno konzumira kulturna događanja.	3,7	4,0	4,0	1,04	-0,53	-0,32	1,0	5,0	0,24	> 0,05
4. Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj razumije oblik glazbenog djela.	4,1	4,0	5,0	0,88	-0,96	0,73	1,0	5,0	0,24	> 0,05
5. Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno posjećuje sve vrste glazbenih događanja.	3,3	3,0	3,0	1,15	-0,18	-0,70	1,0	5,0	0,18	> 0,05
6. Na skali od 1 do 5: Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe.	3,0	3,0	3,0	1,11	0,00	-0,44	1,0	5,0	0,21	> 0,05
7. Pohađanja kulturnih događanja za studente treba organizirati fakultet.	4,1	4,0	5,0	0,94	-0,84	0,12	1,0	5,0	0,25	> 0,05
8. Pohađanja kulturnih događanja trebaju biti obvezni dio studijskih programa koji obrazuju učitelje.	3,4	3,0	3,0	1,30	-0,39	-0,80	1,0	5,0	0,17	> 0,05

LEGENDA: M – aritmetička sredina, C – centralna vrijednost, D – dominantna vrijednost, SD – standardna devijacija, Skew – zakrivljenost distribucije, Kurt – spljoštenost distribucije, Min – najmanja vrijednost, Max – najveća vrijednost, KS – Kolmogorov Smirnov test za testiranje normaliteta distribucije, p – vjerojatnost pogreške

Svi rezultati u tablici 2., osim učestalosti slušanja, kretali su se na skali od 1 do 5 (od „uopće se ne slažem” do „slažem se u potpunosti”).

U kategoriji „slažem se” (od M = 3,5 do M = 4,4 uz C = 4) nalazi se slaganje s tvrdnjama: 3. *Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno konzumira kulturna događanja.* (M = 3,7; C = 4,0); 4. *Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture*

potrebno je da učitelj razumije oblik glazbenog djela. (M = 4,1; C = 4,0); 7. Pohađanja kulturnih događanja za studente treba organizirati fakultet. (M = 4,1; C = 4,0).

U kategoriji „niti se slažem niti se ne slažem” (od M = 2,5 do M = 3,4 uz C = 3) nalazi se slaganje s tvrdnjama: 1. *Ponekad slušam klasičnu glazbu.* (M = 3,1; C = 3,0); 5. *Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno posjećuje sve vrste glazbenih događanja.* (M = 3,3; C = 3,0); 6. *Na skali od 1 do 5: Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe.* (M = 3,0; C = 3,0); 8. *Pohađanja kulturnih događanja trebaju biti obvezni dio studijskih programa koji obrazuju učitelje.* (M = 3,4; C = 3,0).

Nema nijedne tvrdnje u kategoriji „u potpunosti se slažem” (M veće od 4,5 uz C = 5), „ne slažem se” (od M = 1,5 do M = 2,4 uz C = 2) i „uopće se ne slažem” (M manje od 1,5 uz C = 1).

REZULTATI I RASPRAVA

U prvoj etapi istraživanja ispitalo se postoji li razlika u slaganju s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno konzumira kulturna događanja, ovisno o tome pohađaju li studenti kulturna događanja koja ne organizira fakultet ili ne (P1). Mann Whitneyjev U-test pokazao je da nema razlike između studenata koji pohađaju kulturna događanja koja ne organizira fakultet i onih koji ih ne pohađaju u slaganju s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno konzumira kulturna događanja ($Z = -0,73$; $p > 0,05$). Time nije potvrđena hipoteza (H1) da su studenti koji pohađaju kulturna događanja i izvan studijskih obveza svjesniji da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno konzumira kulturna događanja. Istraživanje koje je provela Nikolić (2020) potvrdilo je „kako studenti učiteljskog studija nemaju navike posjećivanja koncerata i navike slušanja klasične glazbe” (Nikolić 2020, str. 81). Unatoč tome, posjećivanje koncerata i drugih kulturnih događanja može biti kvalitetan način za učiteljevo osnaživanje kulturne osviještenosti i bolje razumijevanje različitog kulturnog podrijetla svojih učenika. Sarrazin (2016) ukazuje na to da posjet koncertima može pomoći učiteljima da razviju kulturnu svjesnost. Posjećivanje koncerata različitih kulturnih žanrova može nastavnike izložiti različitim kulturnim tradicijama i glazbenim stilovima. Recepcija glazbe uživo na koncertima može pomoći učiteljima da steknu uvid u različite kulture i tako mogu obogatiti svoju nastavnu praksu.

Zajednički odlasci na koncerte s učenicima, učiteljima mogu pomoći u razumijevanju učeničkih interesa jer spoznaja o vrstama glazbe i kulturnim događanjima za koje su zainteresirani njihovi učenici može pomoći učiteljima u boljem povezivanju s učenicima i poboljšanju izgrađivanja odnosa. Prisustvovanje učitelja i učenika koncertnim događanjima pokazuje da su učitelji zainteresirani za kulturu svojih učenika i time se ostvaruje i mogućnost inkluzivnije učionice. Miočić (2012, prema Soleša Grijak i Soleša, 2011) ističe važnost promatranja procesa učenja kao oblika suradnje te kako bi odgojitelji (a onda i učitelji, op. a.) trebali „sebe percipirati kao timske igrače u ostvarivanju ciljeva čime se postiže izgradnja društva” (Miočić, 2012, str. 77).

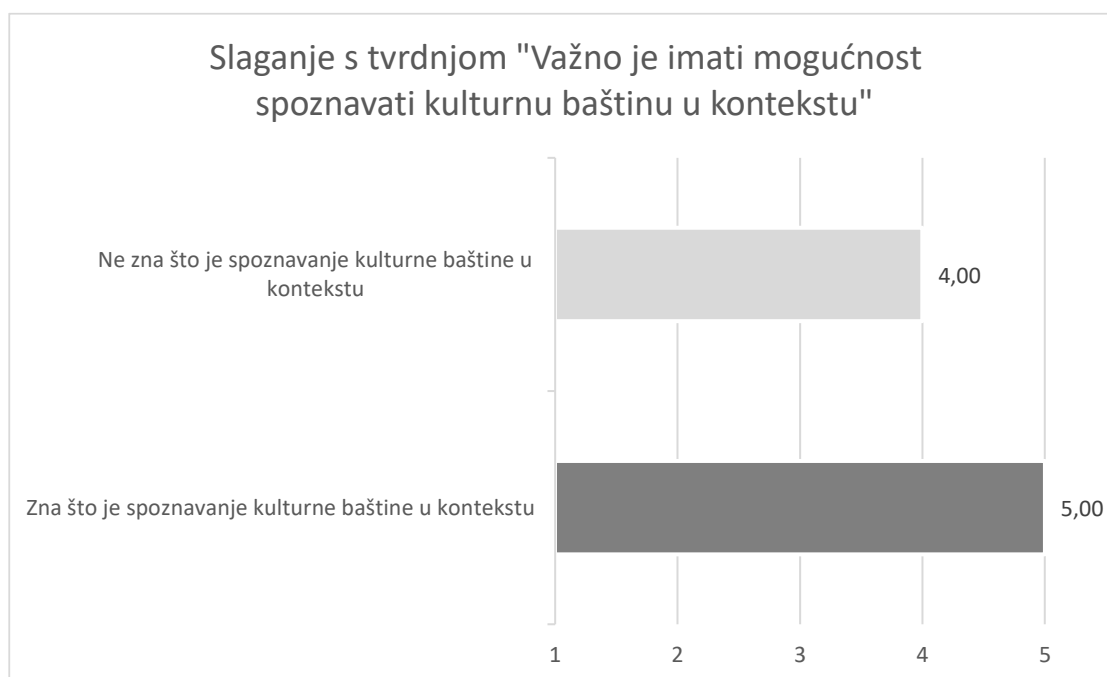
Iako rezultati ukazuju na to da, neovisno o tome pohađaju li studenti kulturna događanja samoinicijativno ili u okviru studijskih obveza, nema razlike u njihovu mišljenju da učitelji trebaju pohađati kulturna događanja, posjećivanje koncerata i drugih kulturnih događanja može biti vrlo korisno obogaćivanje kulturnog kapitala učitelja te koristan alat za razvijanje kulturne svijesti, poboljšanje nastavne prakse i stvaranje inkluzivnijeg okruženja u razredu.

Provjera slažu li se studenti koji više i češće slušaju klasičnu glazbu i odlaze na koncerte klasične glazbe u većoj mjeri s tvrdnjom da učitelj za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture treba poznavati oblik glazbenog djela, u odnosu na studente koji manje slušaju klasičnu glazbu i manje odlaze na koncerte klasične glazbe (P2), provedena je korištenjem Spearmanova koeficijenta korelacije te Mann Whitneyjevim U-testom. Ni slaganje s tvrdnjom *Ponekad slušam klasičnu glazbu* ($r = 0,18$; $> 0,05$) ni učestalost slušanja klasične glazbe ($r = 0,14$; $> 0,05$) nisu povezani sa slaganjem s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj razumije oblik glazbenog djela. S druge strane, Mann Whitneyjevim U-test pokazao je

da postoji statistički značajna razlika ($Z = -2,51$; $p < 0,05$) u slaganju s tvrdnjom da učitelj za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture treba poznavati oblik glazbenog djela ovisno o tome pohađaju li studenti koncerte klasične glazbe. Medijan (radi neparametrijske statistike) na grafikonu 1. pokazuje da studenti koji idu na koncerte klasične glazbe imaju više slaganje s navedenom tvrdnjom u odnosu na one koji ne idu.

Grafikon 1.

Slaganje s tvrdnjom „Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj razumije oblik glazbenog djela.”

Drugim riječima, nije potvrđen dio druge hipoteze (H2) da se s tvrdnjom da učitelj za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture treba poznavati oblik glazbenog djela više slažu studenti koji u većoj mjeri i češće slušaju klasičnu glazbu, ali se potvrdio drugi dio hipoteze (H2) gdje se rezultatima pokazalo da se s navedenom tvrdnjom više slažu oni studenti koji odlaze na koncerte klasične glazbe u odnosu na studente koji ne odlaze na koncerte klasične glazbe.

Moguće je da su studenti koji češće slušaju klasičnu glazbu i posjećuju koncerte klasične glazbe značajnije upoznati s različitim glazbenim oblicima i strukturom klasične glazbe te je vjerojatnije da će se složiti s izjavom da učitelj treba poznavati oblik glazbenog djela za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture.

Prema Šulentić Begić i sur. (2017, str. 207) učitelji primarnog obrazovanja trebali bi između ostalih vještina „znati slušati glazbu i poznavati određeni broj primjerenih skladbi”, a Nikolić (2020, str. 67) ističe da učitelji „trebaju imati vještine i znanja za analitičko slušanje glazbe”. Šulentić Begić (2013, str. 262) navodi kompetencije koje bi učitelji primarnog obrazovanja trebali imati za ostvarivanje područja slušanja glazbe u prvim trima razredima osnovne škole prema ishodima koje bi učenici trebali doseći: „slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (percipirati izvodilački sastav, tempo, dinamiku, ugođaj; poznavati 5-10 novih skladbi; prepoznavanje skladbi...; znati ime skladatelja i skladbe; prepoznati glazbala; znati tijekom slušanja pratiti glazbeni oblik skladbe (dvodijelne i trodijelne pjesme); znati prepoznati i slušno razlikovati vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu; znati

slušno i vizualno prepoznati i razlikovati izvodilački sastav skladbe te zvuk pojedinačnih instrumenata i instrumenata dječjeg instrumentarija).”

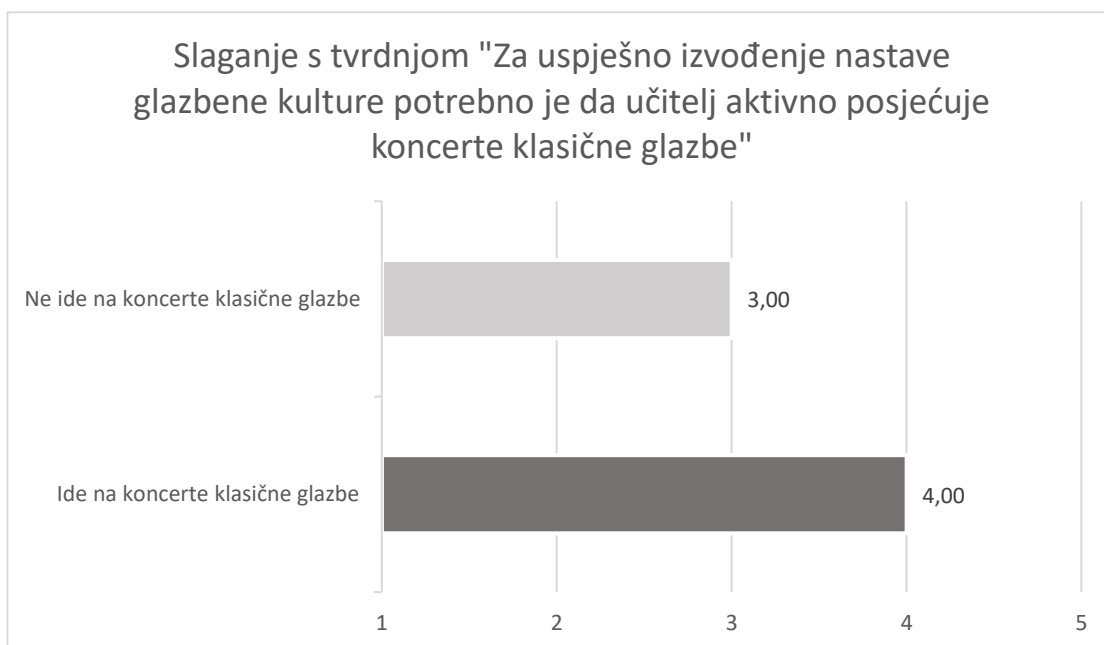
Na temelju navedenoga vidljivo je da učestalo izlaganje klasičnoj glazbi može omogućiti studentima dublje razumijevanje glazbene teorije i strukture, što je važno u razumijevanju konteksta i povijesnog značaja različitih glazbeno-stilskih razdoblja i poznavanja glazbenih djela koje studenti usvajaju u sklopu kolegija Glazbena kultura 2 (IPN-IPDUSE/NJ, 2020; IPN-IPDUS/M, 2020). Osim toga, pohađanje koncerata klasične glazbe može pružiti studentima iskustvo recepcije o izvedbi klasične glazbe, što može dodatno produbiti njihovo razumijevanje glazbenih oblika i strukture čije su osnovne pojmove usvajali tijekom obrazovanja kroz nastavne predmete Glazbena kultura i Glazbena umjetnost u osnovnoj i srednjoj školi, a navedena znanja i vještine potrebne su im i za kvalitetno vođenje nastave glazbene kulture u primarnom obrazovanju.

Nadalje, Spearmanov koeficijent korelacije te provjera da studenti koji u većoj mjeri smatraju da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe i sami više ($r = 0,49$; $p < 0,01$) i češće slušaju klasičnu glazbu ($r = 0,45$; $p < 0,01$) pokazali su se točnima, stoga je hipoteza (H3) potvrđena. Dobiveni su srednje veliki statistički značajni pozitivni koeficijenti korelacije, odnosno s porastom slaganja s time da ponekad slušaju klasičnu glazbu te učestalosti njezina slušanja raste i slaganje s navedenom tvrdnjom. Dio problema koji se ticao razlike uz slaganja s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe ovisno o tome idu li studenti na koncerte klasične glazbe, korištenjem Mann Whitneyjeva U-testa, također se pokazao statistički značajnim ($Z = -4,13$; $p < 0,01$).

Pregled srednjih vrijednosti u slaganju s gornjom tvrdnjom, ponovo korištenjem medijana radi neparametrijske statistike, prikazan je na grafikonu 2. i pokazuje da se studenti koji odlaze na koncerte klasične glazbe više slažu s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe.

Grafikon 2.

Slaganje s tvrdnjom „Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe.”

Time je moguće ustvrditi da je treća hipoteza (H3) potvrđena i da studenti koji u većoj mjeri smatraju da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe i sami više i češće slušaju klasičnu glazbu i idu na koncerte klasične glazbe. U Dobrotinu istraživanju „potvrđena je pretpostavka o pozitivnom utjecaju izloženosti umjetničkoj glazbi tijekom visokoškolskog obrazovanja na stavove prema umjetničkoj glazbi te mjestu i ulozi glazbene nastave” (2016, str. 44). Da bi učitelji primarnog obrazovanja mogli razvijati navike učenika, radi njihova estetskog odgoja, da češće posjećuju kazališne predstave i koncerte umjetničke glazbe (Dobrota, 2016), potrebno je da kulturne navike imaju usađene kao vlastito iskustvo. Dobrota i Reić-Ercegovac (2017, str. 49) utvrdile su da postoji značajna povezanost „između učestalosti posjećivanja koncerata klasične glazbe i glazbenih preferencija.” Također, istraživanjem se potvrđuje da su glazbene preferencije prema određenoj vrsti glazbe ili glazbenom žanru snažnije (veće) i da se povećavaju s učestalošću posjećivanja koncerata (Dobrota i Reić-Ercegovac, 2017). „Razlika je najočitija u preferiranju klasične glazbe, jazz-a i world music koje znatno više preferiraju sudionici koji često posjećuju koncerte u slobodno vrijeme” (Dobrota i Reić-Ercegovac, 2017, str. 50). Istraživanjima u području glazbenih preferencija dokazuje se povezanost recepcije klasične glazbe i jazz-glazbe na koncertima te glazbenih preferencija i stavova studenata da je važno da učitelji primarnog obrazovanja trebaju aktivno posjećivati glazbena događanja. Za kompetentno izvođenje nastave glazbene kulture u primarnom obrazovanju, studenti smatraju da učitelji trebaju imati razvijenu kulturnu kompetenciju i akumulirano iskustvo percepcije i recepcije klasične glazbe u koncertnim prostorima.

Potom se provjeravalo nekoliko činjenica vezanih uz stav da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje sve vrste glazbenih događanja te je pretpostavljeno da je taj stav viši kod studenata koji također smatraju da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične

glazbe, kod onih koji više i češće slušaju klasičnu glazbu te kod onih koji samoinicijativno odlaze na koncerte klasične glazbe, neovisno o poticaju i organizaciji fakulteta (P4).

Spearmanovim koeficijentom korelacije ustanovljen je stav da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelji aktivno posjećuju sve vrste glazbenih događanja, kao što je i očekivano, povezan sa slušanjem klasične glazbe ($r = 0,39$; $p < 0,01$) i učestalošću slušanja klasične glazbe ($r = 0,41$; $p < 0,01$). Korelacije su pozitivne i male. Povezanost sa slaganjem s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelj aktivno posjećuje koncerte klasične glazbe pozitivna je i visoka ($r = 0,71$; $p < 0,01$).

Što se tiče odlaska na koncerte, korištenjem Mann Whitneyjeva U-testa, pokazalo se da postoji statistički značajna razlika u slaganju s tvrdnjom da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelji aktivno posjećuju sve vrste glazbenih događanja ($Z = -2,54$; $p < 0,01$) ovisno o tome pohađaju li studenti samo koncerte klasične glazbe ili ih ne pohađaju. Kao što je i očekivano, oni koji pohađaju koncerte klasične glazbe više smatraju i da je za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno da učitelji aktivno posjećuju sve vrste glazbenih događanja (Grafikon 3.). Time se može smatrati da je četvrta hipoteza (H4) potvrđena.

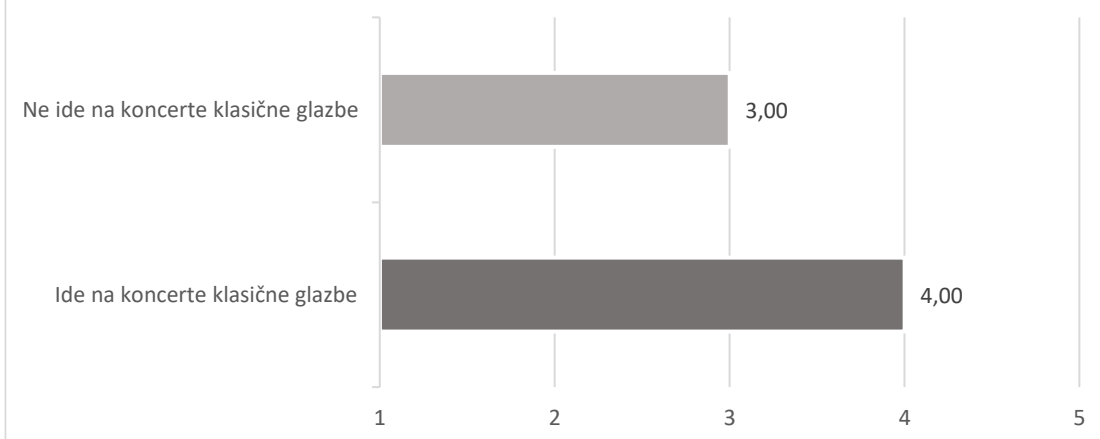
Razmatrajući problem glazbenih preferencija i slušanja umjetničke, klasične glazbe kod učenika školske dobi, Vidulin (2013, str. 220) zaključuje da samo 19 % učenika pokazuje zanimanje za slušanje klasične glazbe na nastavi, stoga autorica zaključuje: „Budući da je umjetnička glazba mogućnost formiranja identiteta djece i mladih, (...) važno područje njihove afirmacije i neposredan čimbenik (su)kreacije kulture, trebala bi zauzeti važno mjesto ne samo u školskom kurikulumu, već i na ljestvici društvenih vrijednosti, što danas nije slučaj. Stoga, valja pronaći način kako da umjetnička glazba postane dio čovjekove svakodnevice, a u tom smjeru treba započeti s edukacijom djece već u predškolskim ustanovama” (Vidulin, 2013, str. 220).

Uzme li se u obzir navedena tvrdnja, posljedično će i kod studenata, budućih učitelja, biti nužno snažnije pobuditi interes za klasičnu glazbu, s obzirom na to da je „trajni zadatak nastave muzike na svim nivoima obrazovanja, kao i društva uopće, kako pridobiti djecu i omladinu da slušaju kvalitetnu muziku, jer je muzika u uskoj vezi s odlikama jedne ličnosti” (Bjelobrk Babić i sur., 2022, str. 318). Slijedom toga može se zaključiti da je slušanje i razvijanje afiniteta prema klasičnoj glazbi zadaća koju je potrebno ostvariti na svim razinama obrazovnog sustava jer uvelike doprinosi intenziviranju „kulture participacije” (Bourdieu, 2011) studenata, budućih učitelja, koji će svoje interese vrlo vjerojatno prenijeti na svoje učenike.

Grafikon 3.

Slaganje s tvrdnjom „Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno posjećuje sve vrste glazbenih događanja.”

Slaganje s tvrdnjom " Za uspješno izvođenje nastave glazbene kulture potrebno je da učitelj aktivno posjećuje sve vrste glazbenih događanja"

U nastavku istraživanja željelo se provjeriti smatraju li studenti koji posjećuju kulturna događanja u većoj mjeri (znači i izvan obaveznog studijskog programa koji ih na to upućuje) da pohađanja kulturnih događanja trebaju biti obvezni dio studijskih programa koji obrazuju učitelje (H5).

Ovo je provjereno korištenjem neparametrijskog Mann Whitneyjeva U-testa i pokazalo se da nema statistički značajne razlike ni u percepciji da pohađanja kulturnih događanja za studente treba organizirati fakultet ($Z = -0,12$; $p > 0,05$) ni u percepciji da pohađanja kulturnih događanja trebaju biti obvezni dio studijskih programa koji obrazuju učitelje ($Z = -1,55$; $p > 0,05$) ovisno o tome pohađaju li studenti kulturna događanja i izvan organizacije fakulteta ili ih ne pohađaju.

Prema tome, peta hipoteza (H5), da studenti koji pohađaju kulturna događanja i izvan fakulteta u većoj mjeri smatraju da je važno da fakultet organizira pohađanje kulturnih događanja, u odnosu na studente koji pohađaju samo ona kulturna događanja koje organizira fakultet, nije potvrđena.

Studenti koji posjeduju značajniji kulturni kapital u koji je ugrađena potreba pohađanja i konzumacije kulturnih događanja, tj. intenzivnije kulturne participacije, s obzirom na akumulaciju kulturnog kapitala u obiteljskom i obrazovnom okruženju, prije ulaska u tercijarno obrazovanje (neovisno o tome upućuje li ih dodatno studijski program na pohađanje kulturnih događanja) i s obzirom na formirane kulturne potrebe, pohađat će različita kulturna događanja pa i koncerte raznih glazbenih žanrova (Jurkić Sviben, 2023).

Ipak, uzme li se u obzir nužnost posjedovanja kulturnog kapitala budućeg učitelja, u kontekstu pojma Bourdieuove „kulturne participacije” (Bourdieu, 2011), može se zaključiti da postoji potreba osnaživanja i stvaranja inklinacija za konzumiranjem kulturnih sadržaja u većoj mjeri jer je tercijarno obrazovanje posljednja instanca obrazovnog sustava na kojoj se može još uvijek odgajati publika – konzumenti kulture, koji će stečeni kulturni kapital prenositi na svoje buduće učenike, odgajajući tako nadolazeće generacije.

S obzirom na to da Bourdieu (2011, str. 5) ističe da su „kulturne potrebe proizvodi odgoja (...) sve kulturne prakse (posjećivanje muzeja, koncerata, izložbi, čitanje itd.) sklonosti u književnosti, slikarstvu ili glazbi, usko su povezane s razinom obrazovanja (mjerenom prema školskom naslovu ili broju godina školovanja) i u drugom redu, s društvenim podrijetlom”, može se zaključiti da je obrazovanje vrlo značajan čimbenik u kontekstu stjecanja kulturnog kapitala i navika kulturne participacije, stoga je neophodno razmisliti o mogućnostima intenzivnijeg implementiranja kulturnih sadržaja u okvir postojećih studijskih programa, s ciljem razvijanja

kulturnih navika studenata, bez obzira na njihovu dotadašnju akumulaciju kulturnog kapitala, prethodno formiranih kulturnih potreba i navika kulturne participacije.

ZAKLJUČAK

Razmatranja različitih aspekata obrazovanja djece i mladih u kontekstu cjelokupne vertikalne odgojno-obrazovnog sustava intenzivno su prisutna u recentnom društvenom i znanstvenom diskursu, s ciljem unaprjeđenja usvajanja znanja i stvaranja kompetencija za budućnost koja je umnogome neizvjesna. Unatoč unapredovanoj tehnologizaciji svih segmenata društvenih djelatnosti, kulturni kapital pojedinca i dalje je značajan čimbenik u kontekstu kompetencija za cjeloživotno obrazovanje Europske unije (KK#8), a s kulturnom participacijom ponajviše ovisi o obiteljskom okruženju, socioekonomskom statusu i razini obrazovanja. Da bi se upravo na tercijarnom stupnju obrazovnog sustava, pa time posljedično i u čitavoj vertikali, osnaživala kulturna osviještenost i razvijanje interesa za tzv. visoku kulturu, ovim su se istraživanjem nastojali prikazati stavovi studenata učiteljskih studija, budućih učitelja, o kulturnoj participaciji i konzumiranju kulturnih događaja s ciljem unaprjeđenja nastavne prakse u okviru predmeta Glazbene kulture.

Istraživanje koje je obuhvatilo studente učiteljskih studija (N = 108) Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pokazalo je da ispitanici koji pohađaju kulturna događanja i češće slušaju klasičnu glazbu imaju razvijeniji senzibilitet i svijest o važnosti stjecanja kulturnoga kapitala budućeg učitelja. Stoga se može zaključiti da je intrinzična motivacija (Jurkić Sviben, 2023) kod studenata koji inkliniraju učestalijem pohađanju kulturnih događanja značajan čimbenik u njihovim afirmativnim stavovima prema aktivnoj kulturnoj participaciji, što je u velikoj mjeri zasluga stjecanja kulturnoga kapitala u primarnom i sekundarnom obrazovanju te u obitelji. Ovaj je kulturni kapital kao svojevrsno predznanje rezultirao prijemčivošću studenata za učestalijim pohađanjem kulturnih događanja (poglavito koncerata klasične glazbe), slušanjem klasične glazbe, posjedovanjem većih glazbeno-teorijskih znanja i sviješću da budući učitelj mora pohađati različite vrste glazbenih događanja. Stoga je važno istaknuti da je tercijarno obrazovanje posljednja razina na kojoj je još uvijek moguće i nužno osnažiti kulturni kapital ispitanika koji do tada nisu imali prilike ni afiniteta za konzumiranjem kulturnih događanja. Iako studenti nisu iskazali značajnije razlike u stavovima kada su u pitanju bila kulturna događanja koja su dio obveznih studijskih programa ili ih organizira fakultet, ipak je razvidno da je takva kulturna ponuda vrlo značajna u ostvarivanju jednakih mogućnosti studenata za stjecanjem kulturnog kapitala, a time i za usavršavanjem stručnih kompetencija budućih učitelja.

Uzme li se u obzir činjenica da je poznavanje i učestalije slušanje klasične glazbe, tj. intenzivnija kulturna participacija u umjetničkim programima tzv. visoke kulture, pozitivni pokazatelj uspješnosti budućih učitelja u izvođenju nastave glazbene kulture, nužno je poticati i stvarati preduvjete za konzumiranje kvalitetnih kulturnih sadržaja i u kontekstu visokoškolskoga obrazovanja jer će stečeni kulturni kapital zasigurno pridonijeti i kvalitetnijem osnaživanju kulturne osviještenosti i snažnije enkulturacije svih sudionika obrazovnog procesa, poglavito nadolazećih generacija na koje će budući učitelji vjerojatno prenijeti i vlastite kulturne preferencije i navike kulturne participacije, uzmu li se u obzir Bourdieuove teze o integracijskom prijenosu kulturnog kapitala i ukusa.

Unatoč ograničenjima istraživanja, među kojima je najznačajniji zapravo malen uzorak studenata koji studiraju isključivo na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, dobivene rezultate moguće je tumačiti u kontekstu polazišnih pokazatelja za opsežnije i sveobuhvatnije buduće istraživanje za koje je u svrhu osnaživanja i razvoja kulturne kompetencije potrebno partnerstvo između obrazovnih institucija, umjetnika i kulturnih institucija (Sicherl-Kafol i Denac, 2020).

LITERATURA

- Adamović, M. (2017). Kulturna participacija stanovnika novih stambenih prostora u zagrebačkoj mreži naselja. *Sociologija i prostor*, 55(2), 167–185. <https://doi.org/10.5673/sip.55.2.2.1>
- Akšamija-Tvrtković, V. (2022). Značaj programa cjeloživotnog učenja u muzičkoj edukaciji – primjer Centra za muzičku edukaciju Muzičke akademije Univerziteta u Sarajevu. *Muzika*, 26(1), 39–68. <http://muzika.mas.unsa.ba/wp-content/uploads/2022/08/Valida-AKŠAMIJA-TVRTKOVIĆ.pdf>
- Bjelobrk Babić, O., Drobac-Pavićević, M. i Stanković-Janković, T. (2022). Muzičke preferencije i uživanje u muzici kao prediktori uključenosti studenata učiteljskih studija u nastavu muzike. *Društvene i humanističke studije* 3(20), 315–334.
- Bourdieu, P. (1977). Cultural Reproduction and Social Reproduction. U: J. Karabel i A. H. Halsey (ur.), *Power and ideology in Education* (str. 487–511). Oxford University Press.
- Bourdieu, P. (2011 [1979/1982]). *Distinkcija. Društvena kritika suđenja*. Antibarbarus.
- Bourdieu, P. (1983). Ökonomisches kapital, kulturelles Kapital, soziales Kapital. [Economic capital, cultural capital, social capital]. U: R. Kreckel (ur.), *Soziale Ungleichheiten (Sozialen Welt, Sonderheft 2)* (str. 183–198). Verlag Otto Schwartz.
- Bourdieu, P. (1997). The forms of capital. U: A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown i A. Stuart Wells (ur.) *Education: Culture, economy, and society* (str. 47–58). Oxford University Press.
- Dobrota, S. (2016). Stavovi studenata prema umjetničkoj glazbi i glazbenoj nastavi. *Školski vjesnik*, 65(Tematski broj), 33–47.
- Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2017). Music preferences with regard to music education, informal influences and familiarity of music amongst young people in Croatia. *British Journal of Music Education*, 34(1), 41–55. doi:10.1017/S0265051716000358
- EU Commision (2020). *Workshop for the experts of the EU member states on culture for social cohesion outcomes and lessons learned 26-27 November 2020*, preuzeto 16. veljače 2023. s Report-Workshop-Culture-SocialCohesion_November-20_en.pdf (europa.eu)
- Gortan-Carlin, I. P. i Močinić, S. (2017). Iskustveno učenje i stjecanje glazbenih kompetencija učitelja razredne nastave. *Školski vjesnik*, 66(4), 511–526.
- GS-UFZG (2023). Glazbena scena Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, preuzeto 22. travnja 2023. s O Glazbenoj sceni | Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (unizg.hr)
- Ilišin, V. i Radin, F. (ur.) (2007). *Mladi: problem ili resurs*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- IPN-IPDUSE/NJ (2020). Izvedbeni plan nastave – Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij – Učiteljski studij s engleskim ili njemačkim jezikom, pristupljeno 17. veljače 2023. s https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US835_CORE.pdf
- IPN-IPDUS/M (2020). Izvedbeni plan nastave – Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij – Učiteljski studij s modulima, pristupljeno 17. veljače 2023. s https://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/US903_CORE.pdf
- IPN-PSSRPOO (2020). Izvedbeni plan nastave – Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, pristupljeno 23. travnja 2023. s RPOO_silabi_svi.pdf (unizg.hr)
- Jurkić Sviben, T. (2023). The advantages of a cultural approach to music education for students at the University of Zagreb's Faculty of Teacher education. U: S. Vidulin (ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena* 8 (str. 497–516). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Jurkić Sviben, T., Jeremić, B. i Gortan-Calin, I. P. (2021). Mišljenje studenata učiteljskih studija o vlastitim kompetencijama za realizaciju nastave Glazbene kulture u primarnom obrazovanju. *Croatian Journal of Education*, 23(Sp.Ed.2.), 11–32. <https://doi.org/10.15516/cje.v23i0.4342>

- Jurkić Sviben, T. i Herak, E. (2018). Children's Opera – Motivation for the Reception of Art in Teaching Music in Primary Educationom obrazovanju. *Croatian Journal of Education*, 20(Sp.Ed.2), 11–48. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3380>
- Krolo, K., Marcelić, S. i Tonković, Ž. (2016). Roditeljski kulturni kapital kao odrednica kulturnih preferencija mladih. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 25(3), 329–351. doi:10.5559/di.25.3.03
- kulturni kapital-HE (2023). *kulturni kapital*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021, pristupljeno 23. travnja 2023. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34574>>.
- Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 7(1), 73–87.
- Mustapić, M., Milas, G. i Dergić, V. (2022). Kulturna participacija, kulturna socijalizacija i prijenos kulture među hrvatskim adolescentima. *Sociologija i prostor*, 60(3 (225)), 441–463. <https://doi.org/10.5673/sip.60.3.1>
- Nikolić, L. (2018). Stavovi o glazbenom obrazovanju kao čimbenik glazbenog obrazovanja budućih učitelja. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 24(2), 39–55. doi:10.21464/mo46.124.3955
- Nikolić, L. (2020). Glazbeno iskustvo studenata učiteljskog studija kao pretpostavka učenja glazbe na studiju. U M. Petrović (ur.), *Zbornik radova 22. Pedagoškog foruma scenskih umetnosti – Zajedničko muziciranje u obrazovanju* (str. 65–85). Fakultet muzičke umetnosti.
- NOK-MZOS (2011). Nacionalni okvirni kurikulum. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske [National curriculum framework for preschool education, general compulsory and high school education]. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Preuzeto 17. veljače 2023 s Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (mzos.hr)
- Puzić, S., Gregurović, M. i Odak, I. (2020). Horizontalne razlike u visokom obrazovanju u Hrvatskoj: učinci različitih oblika kapitala na odabir fakulteta različitog društvenog statusa. *Revija za socijalnu politiku*, 28(1), 5–22.
- Rajić, V. (2019). Teachers as agents of change. U: O. Holz, M. Michielsen, i M. Županić-Benić (ur.), *Requirements and Approaches for Contemporary Teacher Training* (str. 200–210). LIT Verlag.
- Sarrazin, N. (2016). *Music and the Child*. Open SUNY Textbooks, preuzeto 24. travnja 2023. s Music and the Child.pdf
- Sicherl – Kafol, B. i Denac, O. (2020). Creating and Performing Contemporary Music as a Way of Learning through Arts Partnership. *Croatian Journal of Education*, 22(Sp.Ed.1), 95–112.
- Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku – Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Šulentić Begić, J. (2013). Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe. *Život i škola*, 29(1), 252–269.
- Šulentić Begić, J., Begić, A. i Škojo, T. (2017). Opinions of University Music Teachers on the Musical Competencies Necessary for Primary Education Teachers. *International journal of higher education*, 6(1), 197–218. doi:10.5430/ijhe.v6n1p197
- Tonković, Ž., Krolo, K. i Marcelić, S. (2014). Kulturna potrošnja i glazbene preferencije mladih: razvoj tipologije na primjeru Zadra. *Revija za sociologiju*, 44(3), 287–315. <https://doi.org/10.5613/rzs.44.3.3>
- Tonković, Ž., Marcelić, S. i Krolo, K. (2017). Kulturna potrošnja, društvene nejednakosti i regionalne razlike: istraživanje Eurobarometra u Hrvatskoj 2013. godine. *Sociologija i prostor*, 55(2), 187–208. <https://doi.org/10.5673/sip.55.2.2.2>
- UNESCO (2012). Measuring cultural participation. Montreal, Quebec: UNESCO-UIS. Preuzeto 7. svibnja 2023. s <http://www.uis.unesco.org/culture/Documents/fcs-handbook-2-cultural-participation-en.pdf>

- UNESCO (2001). UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. Paris: UNESCO.
Preuzeto 7. svibnja 2023. s <https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/unesco-universal-declaration-cultural-diversity>
- Vidulin, S. (2013). Propitivanje ostvarenja cilja nastave glazbe u kontekstu vremena glazbene hiperprodukcije. *Arti musices: hrvatski muzikološki zbornik*, 44(2), 201–226.
- Vidulin-Orbanić, S. (2008). Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. *Metodički ogledi*, 15(1), 99–114.
- Zrnčić, M. (ur.) (2018). *Priručnik za kulturnu osviještenost i izražavanje*. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

